

λιτεχνικῆς φύσεως αὐτοῦ ἦτο ἐπὶ πᾶσι καρτε-
ρία τις ἀνένδοτος καὶ ἀκατάβλητος.

Περαιτώσας τὰς γραμματικὰς αὐτοῦ σπου-
δὰς ἐνεγράφη σπουδαστῆς τῆς μουσικῆς ἐν τῷ
Πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας. Ἐτερος δὲ καθη-
γητῆς ὀξυδερκέστερος τῶν προτέρων διέγνω ἐν
τῷ νεαρῷ μαθητῇ αὐτοῦ ἰσχυρὰν πρωτοτυπίαν
καὶ ἀνέλαβε μετὰ ζήλου τὴν καλλιέργειάν αὐ-
τῆς. Ἀφοῦ ἐδίδαξεν αὐτὸν τὴν ἀρμονίαν καὶ
ἐπεμελήθη τὴν σύνθεσιν δύο μουσικῶν τεμαχί-
ων, κατέλιπε τὸν μαθητὴν αὐτοῦ καὶ πάλιν εἰς
τὰς ἰδίας δυνάμεις.

Ὁ Βάγνερ ἐπεδόθη τότε εἰς τὴν μελέτην
τῶν συμφωνιῶν τοῦ Βεστώθεν, ἀγρυπνῶν νύ-
κτας ὅλας μὲ τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην ἐπὶ τῶν
σελίδων τῆς 9ης συμφωνίας, ἣτις εἶχε δι' αὐ-
τὸν ἴδιον ὅλως θέλητρον, καὶ ἀποπειρώμενος
νὰ γράψῃ τι κατὰ μίμησιν τοῦ μεγάλου διδα-
σκάλου.

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1832 ἀνεχώρησεν εἰς
Βιέννην μετὰ τῆς μεγάλης του συμφωνίας, ἐλ-
πίζων ν' ἀναδείξῃ ἐκεῖ ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ πρω-
τευσίᾳ τῆς Γερμανίας τὸ νέον τοῦτο ἔργον,
ἐν ᾧ συνεκέντρον ὅλας τὰς ἐλπίδας.

Ἄλλ' αἱ ἐλπίδες του διεψεύσθησαν καὶ ἀ-
πῆλθε μετ' ὀλίγον ἀπρακτος. Διερχόμενος ὅμως
διὰ τῆς Πράγας νῆτύχησε ν' ἀκούσῃ τινὰ ἔργα
αὐτοῦ ἐκτελεσθέντα μετὰ τινος ἐπιτυχίας ἐν
συναυλίᾳ τῶν μαθητῶν τοῦ ἐκεῖ ᾠδείου.

Ἐπανελθὼν εἰς Λειψίαν ἐπεδόθη εἰς τὴν συγ-
γραφήν μελοδράματος, φέροντος τὸν τίτλον
«Οἱ Γάμοι», φανταστικῆς καὶ καθ' ὑπερβολὴν
τρομερᾶς ὑποθέσεως. Τὸ μελόδραμα τοῦτο ἀ-
πῆρσεν εἰς τὴν ἀδελφὴν του Ῥοζαλίαν καὶ ὁ
Βάγνερ ἐγκατέλιπεν αὐτὸ, ἀφοῦ συνέθεσε μέρη
τινα μόνον.

* *

Μετὰ μικρὰν διαμονὴν ἐν Λειψίᾳ προσε-
κλήθη ὡς διευθυντῆς τῆς ὀρχήστρας ἐν τῷ θε-
άτρῳ τοῦ Μαγδεμβούργου. Ἐρασθεὶς δ' ἐκεῖ τῆς
ἡθοποιοῦ Γουλιελμίνης Πλάνερ, ἐμνηστεύσατο
μόνον αὐτὴν, ἀδυνατῶν ἕνεκα τῆς πτωχίας του
νὰ τὴν νυμφευσῇ.

Ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τοῦ Μαγδεμ-
βούργου εἶδε καταρρέον καὶ δεύτερον αὐτοῦ ἔρ-
γον τὴν *Λόκιμον* τοῦ Παλέριου. Οἱ ἀοιδοὶ
δὲν ἐγνώριζον τὰ μέρη των, τὰ λάθη διεδέχοντο
τὰ λάθη, καὶ τὸ τέλος κατέληξεν ἐν μέσῳ τῆς
γενικῆς χασμωδίας τῶν ἡθοποιοῶν καὶ τοῦ κοι-
νοῦ.

Νέαι ἀπόπειραι ἐν διαφόροις μικραῖς γερμα-
νικαῖς πόλεσιν ἀπέληξαν εἰς συνεχεῖς ἀποτυχίας
καὶ ὁ Βάγνερ, μεθ' ὅλας τὰς ἀποτρεπτικὰς συμ-
βουλάς τῶν οἰκειῶν του, ἔλαβε τέλος τὴν γενναί-
αν ἀπόφασιν ν' ἀπέλθῃ εἰς τὸ μέγα κέντρον τοῦ
Ἑυρωπαϊκοῦ κόσμου, εἰς Παρισίους, ἄγων μεθ' ἑ-

αυτοῦ τὴν γυναῖκά του — εἶχε πρό τινος νυμ-
φευθῆ τὸν Γουλιελμίναν Πλάνερ — τὸν μέγα
κύνα του τῆς Νέας Γῆς καὶ τὰς δύο πρώτας
πράξεις τοῦ *Ριένζη*.

Μετὰ πολυήμερον καὶ κινδυνῶδες ταξίδιον
ἀπεβιβάσθη τέλος ἐν Βουλωνῇ· συνήτησεν ἐ-
κεῖ τὸν Μάγερμπερ, ἐνεθαρρύνθη ὑπ' αὐτοῦ, ἔ-
λαβε συστατικὰ τινὰ γράμματα, καὶ ἀφίκετο
εἰς Παρισίους περὶ τὸ ἔαρ τοῦ 1839. Πᾶσαι αἱ
ἀπόπειραι τοῦ Βάγνερ ἀπέβησαν καὶ αὐτὸς μά-
ταιαι καὶ μόνον ἤξιώθησαν εὐμενοῦς κρίσεως
καλλιτεχνικὰ τινὰ διηγήματα αὐτοῦ· καὶ ἄλ-
λαι δημοσιεύσεις ἐν Παρισίοις φύλλοις.

Πλήρης χρεῶν, ἀφανῆς, δυστυχῆς, σχεδὸν
ἀπεγοητεύετο ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς τέχνης. Ἄλλ'
ἢ ἐνάτη ἐκείνη, ἢ προσφιλὴς συμφωνία τοῦ Βε-
στώθεν, ἦν τυχαίως ἤκουσεν ἡμέραν τινα ἐν
τῷ ᾠδεῖῳ, ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν νέας δυνάμεις
καὶ νέον ἐνθουσιασμόν.

Παραχωρήσας ἀντὶ 500 φράγκων τὸ κείμε-
νον τοῦ μελοδράματος «*Vaisseau Fantôme*» εἰς
τὸν διευθυντὴν τοῦ μελοδράματος, ἠσφάλισεν
οὕτω τὰ ἔξοδα τῆς ἐπανόδου καὶ ἐπανελθὼν τὸ
ἔαρ τοῦ 1842 εἰς Γερμανίαν κατηθύνη εἰς
Δρέσδην, ἵν' ἀναβιάσῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐ-
κεῖ Βασιλικοῦ θεάτρου τὸν *Ριένζην*, ὅπερ καὶ
ἐγένετο τέλος τὴν 20 Ὀκτωβρίου 1842.

Τὸ μελόδραμα μεθ' ὅλον τὸ σχοινοτενὲς αὐ-
τοῦ, διότι παρετάθη ἀπὸ τῆς 6ης μέχρι τῆς 11ης
ὥρας, ἔτυχεν ἐκτάκτου ἐπιτυχίας. Τὸ τεθαμβω-
μένον ἐκ τῆς μεγαλοπρεποῦς σκηνογραφίας κοι-
νὸν ἐχειροκρότησεν, ἀνευφήμησεν, ἀπεθέωσε τὸν
Βάγνερ, ὅστις ἀπὸ τῆς ἐσπέρας ἐκείνης — μολο-
νότι ἐν τῷ *Ριένζη* δὲν εἶχεν ἐξενέγκῃ ἔτι τὰς
μεταρρυθμιστικὰς αὐτοῦ θεωρίας, ἃς ἀργότερον
ἐφήρμοσεν ἐπὶ τοῦ *Λογγερίν*, τοῦ *Ταρχάου-
ζερ* τῶν *Νιβελοῦγκεν* καὶ τοῦ *Παρισιάλ* —
καθίστατο πλέον ὁ προσφιλὴς ἐθνικὸς μελοποιὸς
καὶ σηματοφόρος τῆς δραματικῆς μουσικῆς τοῦ
μέλλοντος ἀνὰ τὴν Γερμανίαν πᾶσαν.

ΟΙ ΠΤΩΧΟΙ ΚΑΙ Ο ΧΕΙΜΩΝ

Λίαν σκληρὸς μὴν ὑπῆρξεν ὁ Φεβρουάριος.
Θῦτε ἐργασία, οὔτε ἄρτος, οὔτε πῦρ ἐν ταῖς
οἰκίαις. Τὴν οἰκογένειαν Κλαδιὰ κατατρύχει
ἀπηνῶς ἡ ἔνδεια. Ἡ σύζυγος εἶνε πλύντρια,
ὁ σύζυγος κτίστης. Κατοικοῦσιν ἐν Βατινιόλῃ,
ἐν τῇ ὁδῷ Καρδινὲ, μαύρην τινὰ οἰκίαν, μι-
σματώδεις ἀποπνεύσαν ἀναθυμιάσεις. Τὸ δω-
μάτιον αὐτῶν, ἐπὶ τοῦ πέμπτου ὀρόφου κεί-
μενον, εἶνε οὕτω σεσαθρωμένον, ὥστε ἡ βροχὴ
εἰσδύει διὰ τῶν ῥωγμῶν τῆς ὀροφῆς. Δὲν θὰ ἐ-
μεμφιμοίρουν δὲ ἐπὶ τῇ ἐνδείᾳ των, ἀγ' ὁ Κω-

στάκης των, δεκαετὲς παιδάκι, μὴ εἶχεν ἀνάγκην τροφῆς ὅπως ἀνδρωθῆ.

Τὸ παιδίον εἶνε ἀσθενικόν, καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀφορμὴ ῥίπτει αὐτὸ εἰς τὴν κλίνην. Ὅτε ἐπήγαιεν εἰς τὸ σχολεῖον, τοσοῦτον ἐπεμελεῖτο, θέλον νὰ τὰ μάθῃ ὅλα διὰ μιᾶς, ὡστ' ἐπανήρχεται ἀσθενές. Εἶνε δ' εὐφυστάτον, χαριέστατον διαβολάκι, πετῶν κατὰ τὴν συνομιλίαν του ιδέας ἀνωτέρας τῆς ἡλικίας του. Οἱ γονεῖς αὐτοῦ, καθ' ἅς ἡμέρας δὲν ἔχουν νὰ τοῦ δώσουν τροφήν, κλαίουσιν ἐκ τῆς λύπης των. Καὶ εἶνε τρομερώτερα ἐπὶ ἡ ἀνησυχία τῆς στοργῆς των, καθόσον τὰ παιδιά ἀποθνήσκουν ὡς μυῖαι ἐν αὐτῇ τῇ συνοικίᾳ, τόσον νοσώδης εἶνε.

Ἐν ταῖς ὁδοῖς θραύουσιν, ἐπὶ τούτῳ μμισθωμένοι ἄνδρες, τὸν πάγον. Ὁ Κλαδιάς καθώρθωσε μάλιστα νὰ προσληθῆ ὡς παγοθραύστης· καθαρίζει τὰ ρεῖθρα τῶν ὁδῶν διὰ τῆς ἀξίνης συντρίβων τὸν πάγον, τὸ ἐσπέρας δ' ἀποφέρει δύο δραχμάς. Μέχρις οὐ ἐπαναληθῶσιν αἱ οἰκοδομαὶ, καὶ αὐταὶ καλαὶ εἶνε διὰ νὰ μὴ ἀποθάνουν ἀπὸ τὴν πεῖναν.

Ἄλλ' ἡμέραν τινὰ ὁ πατὴρ ἐπιστρέψας εὐρίσκει τὸν Κωστάκην κλινῆρη. Ἡ μήτηρ του ἀγνοεῖ τί ἔχει. Τὸν εἶχε στείλει εἰς τὴν Κουρσέλλην, εἰς τῆς θείας του, μήπως εἶχε νὰ τοῦ δώσῃ κανὲν ἐπανωφοράκι ζεστότερον, χονδρότερον ἀπὸ τὸ πάνινόν του ἔνδυμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τρέμει. Ἡ θεία του εἶχε παλαιὰ ἀνδρικά ἐπανωφόρια, πλατύτατα, καὶ ὁ μικρὸς ὑπέστρεψε φρίσσων, ζαλισμένος ἐκ τοῦ ψύχους, ὡς νὰ εἶχε πῖει ποτόν τι. Τώρα εἶνε κατακόκκινος ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου, λέγει ἀνοησίας, νομίζει ὅτι παίζει τὸ τῆπι, καὶ τραγωδεῖ.

Ἡ μήτηρ ἀνήρτησε ῥάκος τι σαλίου πρὸ τοῦ παραθύρου, ὅπως στομπώσῃ συντετριμμένην τοῦ παραθύρου ὕαλον ὑπεράνω αὐτῆς χαίνουσι συντετριμμένοι δύο ἄλλαι, ἐξ ὧν διαφαίνεται τὸ πελιδνὸν φαϊόχρουν τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ ἔνδεια ἐκένωσε τὴν ἱματιοθήκην, κομίσασα ὅλα τὰ ἀσπρόῤῥουχα εἰς τὸ ἐνεχυροδανειστήριον. Ἐσπέραν τινὰ ἐπώλησαν μίαν τράπεζαν καὶ δύο καθέκλας. Ὁ Κωστάκης κατεκλίνετο πρὶν χαμαί. Ἄλλ' ἀφότου ἠσθένησε τῶ παρεχώρησαν τὴν κλίνην, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ δὲν εἶνε ἀναπαυτικὴ, διότι τὸ ἔριον τοῦ στρώματος τὸ ἐπώλησαν εἰς ἓνα μεταπράτην πρὸς τεσσαράκοντα ἢ πεντήκοντα λεπτὰ τὴν λίτραν. Τώρα ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ κατακλίνονται ἐν τινι γωνίᾳ ἐπὶ ἀχυροστρώματος, τὸ ὁποῖον θὰ περιεφρόνουν καὶ οἱ σκύλοι.

Ἐν τούτοις ἀμφότεροι ἔχουσι τὴν προσοχὴν των πρὸς τὸν Κωστάκην ἀνατινασσομένον ἐν τῇ κλίνῃ. Τί ἔχει λοιπὸν τὸ μικρὸν καὶ παραμιλεῖ; Κανένα ζῶον τὸ ἐδάγκωσεν, ἢ μὴ τοῦδωκαν κ' ἐπιε κανὲν κακὸν ποτόν; Ἡ γειτόνισσα, ἡ κυρὰ Σκουφᾶ, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμά-

τιὸν των· ἐξετάζει καλὰ τὸ παιδίον καὶ λέγει ὅτι ἔχει πάρει κρύωμα Ἐφέρει αὐτὴ, ἀπὸ τέτοια ἀρρώστια ἔχασε τὸν ἄνδρα τῆς.

Ἡ μήτηρ κλαίει σφιγγουσα ἐν τῇ ἀγκάλῃ τῆς τὸν Κωστάκην. Ὁ πατὴρ καταβαίνει ὡς παράφρων καὶ τρέχει πρὸς ἀναζήτησιν ἱατροῦ. Φέρει δὲ μετ' αὐτοῦ ἓνα, ὑψηλόν, ἓνα κασοῦφη, ὅστις ἀκροᾶται τῆς ἀναπνοῆς τοῦ παιδίου τὸ οὖς προσηλῶν εἰς τὰ νῶτα αὐτοῦ, κτυπᾷ διὰ τῶν δακτύλων ἐπὶ τοῦ στήθους, χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν. Ἡ κυρὰ Σκουφᾶ ἔφερεν ἐκ τοῦ δωματίου τῆς μολυβδοκόνδυλον καὶ χάρτην ὅπως γράψῃ τὴν συνταγὴν του.

Ἀπέρχεται δ' ἄφρωνος ὡς ἤλθεν, ἀλλ' ἡ μήτηρ διὰ φωνῆς πνιγμένης :

— Τί ἔχει, γιαντρε;

— Πλευρίτιδα, ἀποκοίνεται ὁ ἱατρὸς ἐν βραχυλογίᾳ, ἀνευ ἄλλης ἐξηγήσεως. Εἶτα δ' ἐρωτᾷ καὶ οὗτος :

— Εἰσθε γραμμένοι εἰς τὴν Ἐταιρίαν τῆς Ἀγαθοεργίας;

— Ὁχι, γιαντρε, τὸ καλοκαίρι τοῦ πέρασε δὲ δυστυχούσαμε. Ὁ χειμῶνας μᾶς ἐχαντάκωσε.

— Κρίμα! Κρίμα!

Καὶ ὑπόσχεται ὅτι θὰ ἐπανεῖλθῃ. Ἡ κυρὰ Σκουφᾶ τοῖς δανεῖζει μίαν δραχμὴν διὰ ν' ἀγοράσουν ἱατρικά. Μὲ τὰς δύο δραχμάς τοῦ Κλαδιάς ἠγόρασαν μίαν ὀκτὴν κρέας, κάρβουνα καὶ ἀλειμματοκῆριον. Ἡ πρώτη αὕτη γυξ διέρχεται καλὰ. Τὸ πῦρ καίει ἀκαταπαύστως. Ὁ ἀσθενὴς μικρὸς, ὡς ὑπὸ τῆς πολλῆς θερμότητος ἀποκοιμηθεὶς, δὲν ὀμιλεῖ πλέον. Τὰ χερῶν του φλέγουσι. Οἱ γονεῖς του βλέποντες αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ κεκμηκότα εἰσὶν ἡσυχοὶ· τὴν δ' ἐπαύριον, μένουσιν ἐνεοὶ, καθίστανται περίτρομοι πάλιν ὅταν ὁ ἱατρὸς ἀνασειῇ θλιβερῶς τὴν κεφαλὴν του πρὸ τῆς κλίνης, μορφαζὼν ὡς ἀνθρωπος ἀπολέσας πᾶσαν ἐλπίδα.

Ἐπὶ πέντε ἡμέρας οὐδεμία μεταβολή! Ὁ Κωστάκης ὑπνοῖ καταβεβλημένος. Εἰς τὸ δωμάτιον ἡ ἔνδεια φαίνεται εἰσπνέουσα μετὰ τοῦ ἀνέμου διὰ τῶν ὀπῶν τῆς στέγης καὶ τοῦ παραθύρου. Ἦναγκάσθησαν νὰ πωλήσωσι πᾶν πράγμα ἔχον ἀξίαν τινὰ, ὅπως πληρώσωσι τὸν φαρμακοποιόν. Μετὰ ταῦτα ἐστερήθησαν τὰ πάντα, οὐδὲν τοῖς ὑπελείπετο πλέον.

Ὁ Κλαδιάς ἐξακολουθεῖ θραύων τὸν πάγον τῶν ὁδῶν· ἀλλὰ αἱ δύο δραχμαὶ ἅς κερδαίνει δὲν ἀρκοῦσιν. Ἐπειδὴ τὸ δριμύτατον ἐκεῖνο ψῦχος δύναται νὰ θανατώσῃ τὸν Κωστάκην ἐπιθυμεῖ νὰ τακῶσιν αἱ χιόνες, ἀλλὰ καὶ φοβεῖται ἅμα μὴ τακῶσι. Ἀπερχόμενος εἰς τὸ ἔργον αἰσθάνεται χαρὰν ὄρων καταλευκούς τὰς ὁδοὺς· ἀλλ' ἀμέσως ἀναπολεῖ τὸν ἀγωνιῶντα ἐκεῖ ἐπάνω μικρὸν, καὶ ζητεῖ διακαῶς ἀκτίνα τινὰ ἡλίου, ἐκρινόν τι ἥρεμον θέλλπος ἀποσα-

ροῦν τὴν χιόνα. Ἄν τούλάχιστον ἦσαν ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸ γραφεῖον τῆς Ἐταιρίας τῆς Ἀγαθοεργίας, θὰ εἶχον ἰατρὸν καὶ φάρμακον δωρεάν. Ἡ μήτηρ μετέβη εἰς τὴν δημαρχίαν, ἀλλ' ἀπήντησαν εἰς αὐτὴν, ὅτι αἱ αἰτήσεις ἦσαν πολλαί, ὅτι ἔπρεπε νὰ περιμείη. Ἐν τούτοις κατώρθωσε νὰ λάβῃ ἀποδείξεις τινὰς πρὸς δωρεάν προμήθειαν ἄρτου· φιλόνηθρωπος δὲ τις κυρία ἔδωκεν αὐτῇ πέντε δραχμάς. Μετὰ ταῦτα ἡ ἔνδεια ἤρξατο πάλιν.

Τὴν πέμπτην ἡμέραν ὁ Κλαδιάς φέρει τὰς τελευταίας του δύο δραχμάς. Ἡ τῆξις τῶν χιόνων ἐπῆλθε καὶ τὸν ἀπέπεμφαν. Τώρα, τετέλεσται ἡ θερμάστρα μένει ψυχρὰ, ἄρτος δὲν ὑπάρχει, οὐδὲ φάρμακα δίδει ὁ φαρμακοποιός. Ἐν τῷ δωματίῳ, τῷ στάζοντι ὑγρασίαν, ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ τρέμουν ἐκ τοῦ ψύχους κατέναντι τοῦ μικροῦ ψυχορραγοῦντος. Ἡ κυρὰ Σκουφᾶ δὲν εἰσέρχεται πλέον νὰ τοὺς ἴδῃ, «ἐπειδὴ εἶνε πολὺ εὐαίσθητη καὶ δὲν βιάσθῃ ἡ καρδιά της νὰ τοὺς βλέπῃ σὲ τέτοια κατάστασι». Οἱ ἄλλοι σύνοικοι διέρχονται πάντες ἐν τάχει πρὸ τῆς θύρας τῶν. Ἐνίστα ἡ μήτηρ ὑπὸ πλημμύρας δακρύων καταλαμβανομένη ὁρμᾶ εἰς τὴν κλίνην καὶ ἀσπάζεται τὸν Κωστάκη τῆς, ὡσεὶ ὅπως ἀναισθησία καὶ θεραπεύσει αὐτόν. Ὁ πατήρ, ἀποβλακωθεὶς, μένει ὀλοκλήρους ὥρας εἰς τὸ παράθυρον, ἀνεγείρων τὸ παλαιὸν σάλιον, βλέπων σταζούσας τὰς τηκομένας χιόνας, τὸ ὕδωρ καταπίπτει ἀπὸ τῶν στεγῶν καὶ διὰ τῶν μεγάλων σταγόνων του μελανοῦν τὴν ὁδόν. Ποῖος ἔξυρσι, εἰμπορεῖ αὐτὸ νὰ ὠφελήσῃ τὸν Κωστάκη.

Ἡμέραν τινα, ὁ ἰατρός ἐδήλωσεν ὅτι δὲν θὰ ἐπανέλθῃ πλέον. Ἀπώλετο πᾶσα ἐλπίς σωτηρίας.

— Αὐτὸς ὁ ὑγρὸς καιρὸς τὸ ἀπετελείωσεν, εἶπε.

Ὁ Κλαδιάς καταρᾶται ἑαυτὸν καὶ τὴν τύχην, ἡ ὁποία τὸν ἔφερεν εἰς τοιαύτην κατάστασιν. Κάθε καιρὸς λοιπὸν τὴν κάμνει τὴν φτωχολογία ν' ἀποθνήσκῃ; Ἦτο πάγος, καὶ ἐπειράζε, τώρα λυόνει καὶ πειράζει περισσότερο. Ἄχ! ἂν ἡ γυναῖκά του ἤθελε, θ' ἀναπταν κάμποσα κάρβουνα ἐκεῖ, καὶ θὰ ἐπήγαιναν καὶ οἱ τρεῖς τοὺς μαζί. Θὰ ἔτελειωναν τὰ βάσανα, μιὰν ὥρα ἀρχήτερα.

Ἐν τούτοις ἡ μήτηρ ὑπέστρεψεν εἰς τὴν δημαρχίαν. Ὑπεσχέθησαν νὰ τοῖς στείλουν βοήθειαν καὶ περιμένουν. Τί φρικτὴ ἡμέρα! Ψυχρὸς κατάμαυρον καταπίπτει ἀπὸ τῆς ὀροφῆς ἐν τινι γωνίᾳ τρέχει ἡ βροχὴ. Ἀπὸ τὸ ἐσπέρας δὲν ἔβαλαν τίποτε, εἰς τὸ στόμα τῶν, τὸ παιδί μόνον ἔπιε ζεστόν, τὸ ὁποῖον τοῖς ἔφερον εἰς γείτων. Ὁ πατήρ, καθήμενος πρὸ τῆς τραπέζης, τὴν κεφαλὴν ἐν ταῖς χερσίν ἔχων, παραμένει ἠλίθιος, βόμβους ἀκούων εἰς τὰ ὠ-

τα. Εἰς ἕκαστον κρότον βημάτων ἡ μήτηρ τρέχει εἰς τὴν θύραν, νομίζει ὅτι ἔφθασαν τέλος πάντων αἱ ὑποσχεθεῖσαι βοήθειαι. Σημαίνει ἡ ἕκτη ὥρα καὶ οὐδὲν ἐφάνη. Ἡ λύπη τῆς ἐσπέρας, ἡ πλήρης πηλοῦ ἐν τῇ ὁδῷ ἔξω, διέρχεται βραδέως καὶ ἀπαισίως ὡς ἀγωνία. Ἐν νύκτι

Ἀίφνης ἐν τῇ ἐπαυξανούσῃ σκοτίᾳ, ὁ Κωστάκης φελλίζει διακεκομμένας τινὰς λέξεις.

— Μαμὰ... μαμὰ...

Ἡ μήτηρ πλησιάζει καὶ ἐπὶ τῆς μορφῆς αὐτῆς αἰσθάνεται ἐπὶ στιγμὴν σφοδρὰν τινα πνοήν. Καὶ οὐδὲν ἀκούει πλέον ἀμυδρῶς μόνον διακρίνει τὸ παιδίον ἀνεστραμμένον ἔχον τὴν κεφαλὴν καὶ ἀκαμπτον τὸν τράχηλον. Κραυγάζει, παραφρονούσα, ἰκετεύουσα:

— Φῶς! γρήγορα, φῶς!... Κωστάκη μου, μίλησέ μου!

Ἀλειμματοκῆριον δὲν ὑπάρχει. Ἐν τῇ σπουδῇ αὐτῆς, προστριβεί φωσφόρα, θραύσει αὐτὰ διὰ τῶν δακτύλων της. Εἶτα διὰ τῶν τρεμοῦσάν αὐτῆς χειρῶν ψηλαφεῖ τὸ πρόσωπον τοῦ παιδίου.

— Ἄχ! Θεέ μου! ἔθανε!... Τὸ ἀκούς, Κλαδιά; ἔθανε.

Ὁ πατήρ ἀνεγείρει τὴν κεφαλὴν, οὐδὲν ἐν τῷ σκότει βλέπων.

— Ἐθανε; τί μοῦ λές; Καλλίτερα πού ἔθανε.

Τοὺς ὀλολυγμοὺς τῆς μητρὸς ἀκούουσα ἡ κυρὰ Σκουφᾶ ἀποφασίζει νὰ ἐμφανισθῇ μετὰ τοῦ λαμπτήρος της. Καθ' ὃν δὲ χρόνον αἱ δύο γυναῖκες διευθετοῦσι τὸν νεκρὸν τοῦ Κωστάκη ἀκούεται κτύπος. Τὸ βοήθημα ἔφθασε: δέκα δραχμαὶ, ἀποδείξεις πρὸς προμήθειαν ἄρτου καὶ κρέατος. Ὁ Κλαδιάς, γελᾶ βλακωδῶς λέγων ὅτι, ἡ Ἐταιρία τῆς Ἀγαθοεργίας ποτὲ δὲν προφθάνει τὸν σιδηρόδρομον.

Καὶ τί θλιβερὸν πτώμα ἀπετέλεσεν ὁ μικρὸς, ἰσχνὸν, ἐλαφρὸν ὡς πτερόν. Ἄν ἓνα σπουργίτην κατέκλιον ἐπὶ τῆς στρωμνῆς ἐκείνης ὑπὸ τῆς χιόνος θανατωθέντα καὶ περισυναχθέντα ἐν τῇ ὁδῷ, τὸ σῶμά του δὲν θ' ἀπετέλει μικρότερον ὄγκον.

Ἐν τούτοις ἡ κυρὰ Σκουφᾶ φιλόφρων πάλιν καταστάσα, παροτρύνει αὐτοὺς νὰ φάγωσι. Δὲν θὰ σηκωθῇ τὸ μικρὸν ἂν μένου αὐτοὶ ἔτσι νηστικοὶ ἐς τὸ πλάγι του. Αὐθόρμητος ἀναδέχεται νὰ μεταβῇ πρὸς ἀναζήτησιν ἄρτου καὶ κρέατος, προστιθεῖσα ὅτι ἐκτός αὐτῶν θὰ φέρῃ καὶ ἀλειμματοκῆριον. Ἐπιστρέψασα στρώνει τὴν τραπέζαν, παραθέτει τὸ φαγητὸν ζεστὸν ζεστόν. Ὁ Κλαδιάς καὶ ἡ σύζυγός του βουλιμιῶντες τρώγουσιν ἀδδηφάγως παρὰ τὸν νεκρὸν, οὐτινος διακρίνουσιν ἐν τῇ σκιᾷ τὴν κατάλευκον μικρὰν μορφὴν. Ἡ θερμάστρα ψιθυρίζει ἀνηχημένη πολὺ καλὰ εἶνε τώρα. Ἔστιν ὅτε οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς μητρὸς ὑγραίνονται. Τὰ δάκρυά της πίπτουσι ἐπὶ τοῦ ἄρτου της. Πόσο θὰ ζε-

σταίνονταν τόρα ὁ Κωστάκης! μὲ τί εὐχαρίστησι θάτρωγεν ὀλίγον κρέας!

Ἡ κυρὰ Σκουφᾶ ἐπιμένει ν' ἀγρυπνήσῃ παρὰ τὸν νεκρὸν. Περί τὴν μίαν μετὰ τὰ μεσάνυχτα, ἀφ' οὗ ὁ Κλαδιάς ἀπεκοιμήθη τέλος, τὴν κεφαλὴν του ἐρείδων ἐπὶ τοῦ ποδὸς τῆς κλίνης, αἱ δύο γυναῖκες παρασκευάζουσι καφέν. Προσεκάλεσαν καὶ ἐτέραν γειτόνισσαν, δεκαοκταετιδᾶ τινὰ ῥάπτριαν· φέρεσι δὲ καὶ αὕτη ὑπόλοιπόν τι φιάλης οἴνου, ὅπως εἰσενέγκῃ κατὶ τι. Αἱ τρεῖς γυναῖκες πίνουσι τὸν καφέν των ἥρεμα, συνδιαλεγόμεναι ταπεινῇ τῇ φωνῇ, διηγουμέναι παραδόξους περὶ νεκρῶν διηγήσεις· κατὰ μικρὸν ἡ φωνὴ αὐτῶν ἀνυψοῦται, αἱ συνδιαλέξεις των εὐρύνονται, ὁμιλοῦσι περὶ τῆς οἰκίας, περὶ τῆς συνοικίας, περὶ ἐγκλήματος τινὸς διαπραχθέντος ἐν ἀποκέντρῳ τινὶ ὁδῷ. Ἐνίοτε δ' ἡ μήτηρ ἐγείρεται καὶ ἔρχεται πρὸς τὸν Κωστάκην, ὡς διὰ νὰ βεβαιωθῇ ὅτι δὲν ἐκινήθη.

Ἐπειδὴ ἡ δῆλωσις τοῦ θανάτου δὲν ἐγένετο τὸ ἐσπέρας, ὁ μικρὸς κατ' ἀνάγκην θὰ μείνῃ ἐκεῖ τὴν ἐπαύριον, ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἐν μόνον ἔχουσι δωμάτιον, συμβιοῦσι μετὰ τοῦ Κωστάκη, διαιτῶνται καὶ ὑπνοῦσι μετ' αὐτοῦ. Ἐνίοτε λησμονοῦσιν αὐτόν· ὅταν δ' αἴφνης βλέπουσιν αὐτὸν νεκρὸν, νομίζουσιν ὅτι τὸν ἔχασαν ἄλλην μίαν φορὰν.

Τέλος τὴν ἐπαύριον φέρεται τὸ φέρετρον· δὲν εἶνε μεγαλείτερον κουτίου παιγνιδίων, τέσσαρες σανίδες κακῶς ῥικανισθεῖσαι, δωρεὰν δοθεῖσαι ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως τῷ Κλαδιά, μετὰ τὴν προσαγωγὴν πιστοποιητικῷ ἔνδειξας. Καὶ δρόμον! τρέχοντες πορεύονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ὅπισω τοῦ Κωστάκη παρακολουθεῖ ὁ πατήρ μετὰ δύο ἐταίρων του, οὓς συνήντησε καθ' ὁδὸν, μετ' αὐτοὺς δὲ ἡ μήτηρ, ἡ κυρὰ Σκουφᾶ, καὶ ἡ ἐτέρα γειτόνισσα, ἡ ῥάπτρια. Ὅλοι πατρῶν ἐν τῇ λάσπῃ. Δὲν βρέχει, ἀλλ' ἡ ὀμίχλη εἶνε τοσοῦτον ὑγρὰ, ὥστε διαβρέχει τὰ ἐνδύματα. Ἐν τῷ ναῷ ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία τελεῖται ἐν σπουδῇ. Καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἡ περὶ ἐπὶ τοῦ λασιώδους λιθοστρώτου.

Τὸ νεκροταφεῖον κεῖται πολὺ μακρὰν, ἐκτὸς τῆς πόλεως. Διέρχονται διὰ διόδων τινῶν, κάμπτουσιν ὁδὸν τινὰ καὶ τέλος ἀφικνοῦνται. Τὸ νεκροταφεῖον εἶνε εὐρὺς περίβολος, γῆπεδον, περικεκλεισμένον διὰ λευκῶν τοίχων. Φύεται χόρτος, τὸ χῶμα ὑπογγοῦται πολλαχού, ἐν ᾧ ἐν τῷ βάθει φαίνεται δεινδροστοιχία ἀπεψιλωμένων δένδρων, ὧν οἱ κλάδοι διαγράφονται μέλανες.

Βραδέως ἡ νεκρικὴ πομπὴ προχωρεῖ ἐν τῷ χθαμαλῷ χῶματι. Τόρα βρέχει· καὶ ὑπὸ τὸν ὄμβρον αὐτὸν ἀνάγκη ν' ἀναμείνωσι γέροντά τινὰ ἱερέα, ἀποφασίσαντα νὰ ἐξέλθῃ τοῦ μικροῦ του παρεκκλησίου. Τὸ νεκροταφεῖον εἶνε πλήρες σταυρῶν ἀναποδογυρισθέντων ὑπὸ τοῦ ἀνέμου,

στεφάνων σαπέντων ὑπὸ τῆς βροχῆς, πεδίον ἀθλιότητος καὶ πένθους, ἡρημαμένον, λεηλατημένον, κατάφορτον ἐκ τοῦ σωροῦ τῶν πτωμάτων, ἅτινα συνεπισωρεύουσιν ἐν αὐτῷ ἡ πέτρα καὶ τὸ ψῦχος.

Τετέλεσται. Τὸ χῶμα κυλίσται ἐπὶ τοῦ φερέτρου. Ὁ Κωστάκης εἶνε εἰς τὸ βάθος τοῦ μικροῦ του λάκκου, καὶ οἱ γονεῖς του ἀπέρχονται. Ἐπειδὴ ἔξω ἐξακολουθεῖ ἡ βροχὴ, ὁ Κλαδιάς, ἔχων εἰσέτι τρεῖς δραχμας ἐκ τῶν δέκα τῆς Ἐταιρίας τῆς Ἀγαθοεργίας, προσκαλεῖ τοὺς ἐταίρους καὶ τὰς γειτόνισσας νὰ πάρουν κατὶ τι, εἰς οἰνοπωλείόν τι. Κάθηνται περὶ τράπεζάν τινὰ, πίνουσι δύο λίτρας, τρώγουσι καὶ ὀλίγον τυρίον. Οἱ ἐταῖροι προσφέρουσι καὶ αὐτοὶ δύο λίτρας. Ὅταν δὲ ἡ παρὰ ἐπιστρέφει εἰς Παρισίους οὗτ' ἐνθυμεῖται καὶ τὸν Κωστάκην.

[Émile Zola]. Α. Π. Κ.

ΓΑΤΟΣ ΤΥΦΛΟΣ

Ἐν τινὶ ἐπιστημονικῇ ἐφημερίδι τῆς Ἀμερικῆς ὁ κ. Hovey ἐκτίθησι περιεργαστάτας παρατηρήσεις περὶ τινος γάτου τυφλωθέντος κατ' ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμούς. Τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς συμφορᾶς τὸ ταλαίπωρον ζῶον ἐφαίνετο κατεχόμενον ὑπὸ βαθυτάτης θλίψεως· προσέκρουεν εἰς τὰ ἐπιπλα, κατέπιπτε καταβαίνον τὴν κλίμακα καὶ πολλαχῶς ἐβασανίζετο. Ἐν τούτοις μετ' οὐ πολὺ ὁ κ. Hovey παρετήρησε τὸν γάτον ἀναλαμβάνοντα τὸ θάρρος του καὶ προσπαθοῦντα διὰ διαφόρων μέσων νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν ἀπολεσθεῖσαν αἰσθησιν. Ἐν πρώτοις μετέβαλεν ἐντελῶς τρόπον τοῦ καταβαίνειν τὴν κλίμακα· ἀντὶ νὰ προχωρῇ εἰς τὰ μέσον αὐτῆς ἐλάμβανε τὸ πλάγιον, μέχρις οὗ ἤσθανετο τὸν μύστακα αὐτοῦ θίγοντα τὸ κιγκλίδωμα· τότε δὲ κατήρχετο μετὰ τάχους προσέχων νὰ στρέφῃ εἰς πᾶσαν καμπὴν τῆς κλίμακος. Κατέγιγεν ἐπιμελῶς εἰς τὸ νὰ ἐννοήσῃ τὴν θέσιν τῶν θυρῶν καὶ τῶν διαφόρων ἐπίπλων, κατώρθωσε δὲ τοῦτο τόσον καλῶς, ὥστε μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ κ. Hovey ἐνόμισεν ὅτι ὁ γάτος ἀνεκίνησε τὴν ὄρασιν καὶ ὑπέβαλεν αὐτὸν εἰς πειράματα, ἵνα βεβαιωθῇ ὅτι τὸ ζῶον ἐκεῖνο, ὅπερ περιεφέρετο τόσον ἀπροσκόπως, ἦτο πάντοτε τυφλὸν κατ' ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμούς.

Πρὸς ταῖς ἄλλας ὁ κ. Hovey ἀναφέρει καὶ ἀξιοσημείωτον παράδειγμα τῆς διαγνωστικῆς δυνάμεως τοῦ τυφλοῦ τούτου γάτου. Ἡμέραν τινὰ ἀπήγαγεν αὐτὸν μακρὰν τῆς οἰκίας βαδίζων διὰ πολλῶν ἐλιγμῶν, καὶ τὸν κατέλιπεν εἰς ἐαυτόν. Μετὰ τινὰ θρηνητικὰ ναουρίσματα, τὸ ζῶον ἐφάνη λαμβάνον μίαν ἀπόφασιν καὶ διευθύνθη κατ' εὐθείαν εἰς τὴν οἰκίαν. Τοῦτο εἶνε